

Auris Fortaal is een Kanjerschool. Het belangrijkste doel van de Kanjertraining is dat kinderen positief over zichzelf en over de ander leren denken. Voor meer informatie over deze methode; zie <http://www.kanjertraining.nl/>. In schooljaar 2016-2017 zullen we de laatste scholing volgen, maar alle leerkrachten hebben inmiddels hun kanjercertificaat behaald en mogen de lessen geven. Ook overige medewerkers zijn geschoold, zodat iedereen dezelfde taal spreekt. Ook zijn er twee kanjercoördinatoren aanwezig die het team helpt om deze methode levend te houden. Zij zijn tevens aanspreekpersoon voor ouders en kinderen wanneer er sprake is van pestgedrag.

We volgen de leerlijn en doelen van de Kanjertraining, maar nemen de tussendoelen van het CED ook op in onze leerroutekaarten omdat deze duidelijker aangeven wat we ongeveer op welke leeftijd mogen verwachten van kinderen. Op dit moment onderzoeken we of we ook het leerling volgsysteem KanVas willen invoeren. Tot die tijd gebruiken we SCOL. Beide volgsystemen zijn Cotan genormeerd en goed gekeurd door de onderwijsinspectie om de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen te volgen.

De afspraken van de kanjermethode zijn ook goed thuis te gebruiken. Kanjertraining is ook buiten school te volgen voor ouders en kinderen. Dit is m.n. bedoeld voor kinderen die thuis of op school "niet goed in hun vel zitten". Voor een indruk van de training; zie <https://www.youtube.com/watch?v=gTHk3AZL1eY>

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 1

Na te streven	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
De volgende doelen worden nagestreefd • Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas. • Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen. • Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten. • Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen. • Leren om verantwoordelijkheid te nemen. • Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie. Tussendoelen : Leerlijn CED sociaal emotionele ontwikkeling Zelfbeeld • De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Geeft antwoord op een vraag • Vertelt een idee aan de leerkracht (nieuw spel, activiteit) • Stopt met vertellen als de leerkracht dit zegt • Vraagt in de klas op een adequate manier aandacht (vinger opsteken, naar leerkracht lopen) • Wacht op zijn beurt (in de kring, bij een werkje) • Toont trots Een keuze maken • Kiest tussen twee of drie aangeboden voorwerpen (bal – pop, jam – kaas) • Kiest wat hij wil doen op basis van eigen voorkeuren Opkomen voor jezelf • Loopt weg als een ander onaardig tegen hem doet • Vraagt om hulp als iets hem alleen niet lukt (aan- en uitkleden) • Vraagt aan een medeleerling of hij mee mag doen met een spel Omgaan met je beperking/stoornis	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat “vertelt” gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets “vertellen”). Methode: Kanjertraining Deel : Max en het dorpje (handleiding +boek) De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam is. Hulpvragen hoeft je niet in een mooie volzin te kunnen om het toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt	60 min

- Voelt zich veilig in de omgeving
- Accepteert hulp van een vertrouwenspersoon (eigen leerkracht)

Sociaal gedrag

- De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties.

Ervaringen delen

- Trekt actief aandacht als hij iets wil zeggen
- Noemt een naam om de aandacht van een ander op iets te vestigen
- Toont gevoelens van blijdschap
- Toont gevoelens van angst, boosheid en verdriet
- Vertelt in de kring over iets dat hij zojuist op school heeft meegemaakt
- Geeft aan wat hij leuk/lekker/mooi/interessant vindt (smaak/voorkeur)
- Toont gevoelens van blijdschap, angst, boosheid en verdriet
- Toont teleurstelling

Aardig doen

- Troost iemand die gevallen is
- Zegt dankjewel als reactie op het woord alsjeblieft
- Zegt sorry als er door hem per ongeluk iets misgaat (drinken valt om, tekening raakt zoek)
- Luistert als iemand iets vertelt (is stil)
- Vraagt aan een ander of hij een voorwerp van hem mag gebruiken

Omgaan met ruzie

- Benoemt dat hij een ander geen pijn mag doen
- Reageert bij boosheid op de aanwijzing/correctie van de leerkracht

uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leerroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken.

De volgende basisregels staan centraal in de school

- We vertrouwen elkaar
- We helpen elkaar
- Niemand speelt de baas
- Niemand lacht uit
- Niemand doet zielig

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 2

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
De volgende doelen worden nagestreefd • Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas. • Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen. • Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten. • Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen. • Leren om verantwoordelijkheid te nemen. • Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie. Tussendoelen : Leerlijn CED sociaal emotionele ontwikkeling Zelfbeeld • De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Vraagt in verschillende situaties op een adequate manier aandacht • Vertelt wat hij leuk vindt om te doen • Vertelt een idee aan een medeleerling (nieuw spel, activiteit) • Gaat adequaat om met gevoelens van trots Een keuze maken • Maakt een keuze en blijft daarbij • Geeft aan dat hij een andere keuze wil maken dan de ander (hij wil naar buiten, ik niet) Opkomen voor jezelf • Zegt nee als hij iets niet wil • Zoekt de leerkracht op om te vertellen dat hij niet mee mag doen • Maakt aan de leerkracht duidelijk dat een ander onaardig tegen hem doet • Vraagt hulp als het doen van een werkje alleen niet lukt Omgaan met je beperking/stoornis • Geeft aan waar hij aan toe is (nieuwe taak aandurven)	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat “vertelt” gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets “vertellen”.) Methode: Kanjertraining Deel : Max en het dorpje (handleiding +boek) De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam is. Hulpvragen hoeft je niet in een mooie volzin te kunnen om het	60 min per week

• Geeft uiterlijke verschillen aan tussen hemzelf en andere kinderen (bril, groot) Sociaal gedrag • De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties. Ervaringen delen • Vertelt wat hij die dag op school heeft meegemaakt (aan einde in kring) • Neemt afscheid in verschillende situaties (tot straks, fijne vakantie) • Deelt een soortgelijke ervaring met anderen (ik ben daar ook geweest) • Luistert wanneer een medeleerling vertelt dat hij iets anders wil • Herkent basale gevoelens bij zichzelf (verdriet, blijdschap, boosheid, angst) Aardig doen • Troost iemand die bang of verdrietig is • Helpt een ander als die daar om vraagt • Geeft een compliment over iets dat een ander gemaakt heeft • Feliciteert een ander met zijn verjaardag • Houdt zich aan een afspraak met een medeleerling (samen met de blokken) Omgaan met ruzie • Luistert naar een ander als die sorry zegt • Volgt het advies van de leerkracht op bij een meningsverschil • Laat non-verbaal/ verbaal merken dat de ruzie voorbij is • Uit zijn boosheid zonder anderen pijn te doen of materiaal kapot te maken • Vertelt na een ruzie wat er gebeurd is • Kalmeert bij boosheid na een aanwijzing van de leerkracht	toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leeroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken. De volgende basisregels staan centraal in de school • We vertrouwen elkaar • We helpen elkaar • Niemand speelt de baas • Niemand lacht uit • Niemand doet zielig	

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 3

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
De volgende doelen worden nagestreefd • Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas. • Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen. • Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten. • Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen. • Leren om verantwoordelijkheid te nemen. • Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie. Tussendoelen : Leerlijn CED sociaal emotionele ontwikkeling Zelfbeeld • De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Stelt zichzelf netjes aan een ander voor in een bekende omgeving • Denkt van te voren na over wat hij wil vertellen • Kijk anderen aan wanneer hij iets vertelt in de kring • Reageert op positieve feedback (kijkt trots) Een keuze maken • Denkt na voor hij een keus maakt • Durft een andere keuze te maken dan een vriend • Gaat soms mee in de keus van een ander (spelmateriaal) Opkomen voor jezelf • Komt voor zichzelf op (nee zeggen) • Maakt onderscheid tussen iemand die de baas speelt en echt gezag • Vertelt het als hij wordt overgeslagen of als iets dat beloofd is vergeten wordt • Komt voor zijn mening uit in een één op één gesprek (ik vind voetbal stom) • Toont gevoelens van schaamte	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat “vertelt” gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets “vertellen”.) Methode: Kanjertraining Deel : Max en de Vogel(handleiding +boek) De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. The illustration shows a cartoon child with orange hair and a white cap, looking upwards. Above the child is a light blue thought bubble containing several different styles of hats: a yellow baseball cap, a red cap, a white cap, and a black cap. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam is. Hulpvragen hoeft je niet in een mooie volzin te kunnen om het	60 min per week

Omgaan met je beperking/stoornis • Accepteert het gebruik van bepaalde hulpmiddelen aangereikt door de leerkracht Sociaal gedrag • De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties. Ervaringen delen • Vertelt over situaties die hij heeft meegemaakt (in kring) • Herkent gevoelens van blijdschap, angst, boosheid en verdriet bij een ander Aardig doen • Helpt een ander als hij merkt dat iets niet lukt • Bedankt als een ander hem iets geeft of iets voor hem doet • Luistert actief naar een ander (aankijken, knikken, een vraag stellen, stil zijn) • Accepteert het als een ander niet geholpen of met rust gelaten wil worden • Heeft besef van 'goed en kwaad' in eenvoudige situaties (stelen mag niet) • Laat een ander meespelen • Maakt afspraken met een medeleerling over om beurten een voorwerp gebruiken waar je beiden mee wilt spelen Omgaan met ruzie • Aanvaardt excuses van een ander • Schakelt de leerkracht in wanneer hij zelf een ruzie niet op kan lossen • Herkent bij zichzelf gevoelens van boosheid • Waarschuwt de leerkracht wanneer een ruzie van anderen uit de hand loopt • Vertelt waarom hij boos is op een ander	toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leerroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken. De volgende basisregels staan centraal in de school • We vertrouwen elkaar • We helpen elkaar • Niemand speelt de baas • Niemand lacht uit • Niemand doet zielig <u>Voor kinderen in de 2TO groepen:</u> In de groepen 3 t/m 8 wordt 10 lessen per schooljaar gewerkt aan CIDS. CIDS staat voor Culturele vorming en Identiteit voor Doven en Slechthorenden. CIDS is een lesprogramma dat is ontwikkeld door Sprong Vooruit voor de groepen 3 t/m 8.	

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 4

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
De volgende doelen worden nagestreefd • Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas. • Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen. • Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten. • Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen. • Leren om verantwoordelijkheid te nemen. • Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie. Tussendoelen : Leerlijn CED sociaal emotionele ontwikkeling Zelfbeeld • De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Vertelt wat hijzelf en wat een ander goed kan • Praat stevig wanneer hij iets vertelt of vraagt in de kring Een keuze maken • Kiest een activiteit die op dat moment mogelijk is Opkomen voor jezelf • Zegt nee tegen een onredelijk verzoek • Geeft de ander aan te stoppen als die iets doet wat hij niet leuk vindt • Geeft het de ander aan als diegene iets heeft gedaan dat hij niet aardig vindt • Blijft bij zijn mening wanneer hij heeft gezegd dat hij iets niet wil • Geeft een motivatie voor zijn mening (geen zin/ moeilijk/ saai) • Geeft het aan als hij niet mee mag doen zelf een oplossing Omgaan met je beperking/stoornis • Maakt afspraken met zijn omgeving over welke hulp hij nodig heeft en wanneer en hoe dat aan te geven	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat “vertelt” gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets “vertellen”.) Methode: Kanjertraining Deel : Max en de klas (handleiding +boek) De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam is. Hulpvragen hoef je niet in een mooie volzin te kunnen om het	60 min per week

• Past aangereikte hulpmiddelen of oplossing zelf toe om probleemsituaties te voorkomen (b.v. stop hou op zeggen, naar juf gaan) Sociaal gedrag • De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties. Ervaringen delen • Maakt grapjes • Vertelt dat je verschillende gevoelens tegelijk kunt hebben (boos/verdrietig) • Merkt of iemand de situatie grappig vindt of niet Aardig doen • Blijft vriendelijk wanneer een ander een aanbod van hulp afslaat • Geeft een compliment over iets dat een ander goed kan • Reageert aardig op een voorstel van een ander • Doet bewust iets aardigs voor een ander (iets pakken, iemand verrassen) • Houdt rekening met de mogelijkheden van een ander (kleuter laten winnen) • Houdt rekening met de wensen van een ander Omgaan met ruzie • Probeert een ruzie op te lossen door te praten • Laat een ander uitpraten bij het oplossen van een ruzie • Vertoont spijt en maakt het goed met een ander • Herkent of iets expres of per ongeluk gebeurd is	toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leerroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken. De volgende basisregels staan centraal in de school • We vertrouwen elkaar • We helpen elkaar • Niemand speelt de baas • Niemand lacht uit • Niemand doet zielig <u>Voor kinderen in de 2TO groepen:</u> In de groepen 3 tm 8 wordt 10 uren per schooljaar gewerkt aan CIDS. CIDS staat voor Culturele vorming en Identiteit voor Doven en Slechthorenden. CIDS is een lesprogramma dat is ontwikkeld door Sprong Vooruit voor de groepen 3 tm 8	

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 5

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
De volgende doelen worden nagestreefd • Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas. • Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen. • Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten. • Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen. • Leren om verantwoordelijkheid te nemen. • Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie. Tussendoelen : Leerlijn CED sociaal emotionele ontwikkeling Zelfbeeld • De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Vertelt over zichzelf in een groep (hobby's, familie) • Vertelt een idee aan een groepje medeleerlingen (nieuw spel, activiteit) Een keuze maken • Durft een andere keuze te maken dan een dominant persoon in de klas • Legt een bekende zijn keuze uit (ik doe het liever niet, omdat) Opkomen voor jezelf • Spreekt een vriendje er op aan als deze zich niet aan de afspraken houdt • Komt voor zichzelf op als hij onterecht wordt beschuldigd • Geeft aan wat hij voelt als een ander onaardig doet Omgaan met je beperking/stoornis • Geeft aan dat en hoe hij graag geholpen wil worden (rust plek, koptelefoon) Sociaal gedrag	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat "vertelt" gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets "vertellen".) Methode: Kanjertraining Deel : Max en de zwerver (handleiding +boek) De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam is. Hulpvragen hoef je niet in een mooie volzin te kunnen om het	60 min per week

• De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties. Ervaringen delen • Praat met een ander over een afspraak die misliep • Geeft aan dat hij het merkt als een ander iets naars heeft meegemaakt • Helpt iemand die zich rot voelt door te praten • Vertelt een ander dat hij ergens teleurgesteld over is Aardig doen • Helpt uit zichzelf iemand • Reageert adequaat als door hem iets is misgegaan (sorry zeggen) • Vraagt een kind dat niemand heeft om mee te doen met een groepsactiviteit • Feliciteert een ander wanneer diegene wint bij een spel. Omgaan met ruzie • Gaat bij een ruzie in op wat een ander zegt • Corrigeert zijn gedrag als hij weet dat hij ongewenst gedrag vertoont • Verzint een oplossing bij ruzie • Benoemt welke gedragingen bij anderen boze reacties oproepen	toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leerroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken. De volgende basisregels staan centraal in de school • We vertrouwen elkaar • We helpen elkaar • Niemand speelt de baas • Niemand lacht uit • Niemand doet zielig	

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 6

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
De volgende doelen worden nagestreefd • Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas. • Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen. • Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten. • Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen. • Leren om verantwoordelijkheid te nemen. • Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie. Tussendoelen : Leerlijn CED sociaal emotionele ontwikkeling Zelfbeeld • De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Stelt zichzelf voor aan onbekende leeftijdgenoten • Houdt een presentatie voor de klas Een keuze maken • Legt aan een ander uit dat hij op een keuze wil terugkomen • Heeft respect voor de keuze van een ander (blijft vriendelijk) • Geeft voor- en nadelen bij een keuze waar alleen hijzelf belang bij heeft aan (nu trakteren of na de pauze) • Geeft aan dat je een dilemma kunt hebben (wie nodig je uit op je verjaardag) Opkomen voor jezelf • Geeft het aan als hij op dat moment niet over zijn gevoelens wil praten • Geeft tegen een volwassene aan dat hij aan de beurt is • Geeft in een één op één gesprek een afwijkende mening Omgaan met je beperking/stoornis • Accepteert hulp van minder bekende personen (andere leerkrachten)	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat “vertelt” gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets “vertellen”.) Methode: Kanjertraining Deel : Werkboek 1 en vertrouwensoefeningen De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. The illustration shows a cartoon child with orange hair and a white hat, looking thoughtful. Above the child is a light blue thought bubble containing several hats: a yellow one with a smiley face, a red one with a star, a white one with a face, and a black one with a face. Below the child, a small tiger is visible, representing the 'De tijger' character mentioned in the text. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam	60 min per week

• Brengt in de klas onder woorden wat hij voelt en wanneer na een situatie • waarin hij last had van zijn stoornis Sociaal gedrag • De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties. Ervaringen delen • Maakt onderscheid tussen wat hij aan bekenden en onbekenden vertelt • Benoemt verschillende factoren die inwerken op hoe iemand zich voelt • Gaat adequaat om met gevoelens van verlegenheid en onzekerheid • Maakt samen goede afspraken over ruilen en lenen en houdt zich hieraan • Herkent verschillende gevoelens bij een ander • Toont interesse als iemand iets vertelt (luisterhouding, knikken, vragen) • Herkent complexere gevoelens bij zichzelf • Luistert wanneer een medeleerling vertelt dat hij iets anders voelt Aardig doen • Troost een leerling die gepest wordt • Onderkent gevoelens van jaloezie • Gunt de ander iets leuks (spelletje winnen) • Reageert op een leuk voorstel van een ander door samen een plan te maken • Biedt zijn excuses aan als hij een ander gekwetst heeft Omgaan met ruzie • Luistert naar een medeleerling wanneer die een voorstel doet • Toont begrip voor de gevoelens van een ander bij ruzie • Blijft rustig wanneer een ander boos reageert of hem beschuldigt • Gaat adequaat om met een meningsverschil met een volwassene	is. Hulpvragen hoef je niet in een mooie volzin te kunnen om het toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leerroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken. De volgende basisregels staan centraal in de school • We vertrouwen elkaar • We helpen elkaar • Niemand speelt de baas • Niemand lacht uit • Niemand doet zielig	

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 7

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
De volgende doelen worden nagestreefd • Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas. • Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen. • Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten. • Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen. • Leren om verantwoordelijkheid te nemen. • Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie. Tussendoelen : Leerlijn CED sociaal emotionele ontwikkeling Zelfbeeld • De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Vertelt een idee aan de klas • Presenteert een idee aan iemand die hij niet goed kent binnen de school • Gaat adequaat om met gevoelens van nervositeit/onrust (zenuwen voor toets) Een keuze maken • Houdt rekening met de wensen van een ander bij het maken van een keuze • Vraagt de mening van een ander als hij moeilijk een keuze kan maken • Vraagt bedenktijd als hij het moeilijk vindt om te kiezen Opkomen voor jezelf • Vraagt hulp over hoe hij iets kan aanpakken • Vraagt hulp aan de juiste persoon (iemand die hem echt kan helpen) • Geeft gevoelens van schaamte over eigen gedrag aan • Geeft gevoelens van schaamte over zijn uiterlijk aan	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat “vertelt” gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets “vertellen”.) Methode: Kanjertraining Deel : werkboek 2 en vertrouwensoefeningen De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam is. Hulpvragen hoeft je niet in een mooie volzin te kunnen om het	60 min per week

Omgaan met je beperking/stoornis • Herkent gedrag dat overeenkomt met zijn eigen gedrag (doe ik ook) • Vertelt aan een ander welke stoornis/ problemen hij heeft (taalprobleem, ASS, dyslexie, ADHD, spraakprobleem, moeite met rekenen, moeite met rustig reageren etc) Sociaal gedrag • De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties. Ervaringen delen • Vertelt welke onderwerpen wel/ niet geschikt zijn om grapjes over te maken • Geeft een ander de ruimte om zijn eigen mening te geven • Toont belangstelling voor een ander door vragen te stellen Aardig doen • Helpt medeleerlingen die hij minder aardig vindt wanneer dit gevraagd wordt • Toont respect voor de gevoelens van een ander • Komt op voor een leerling die gepest wordt • Gaat aardig om met leerlingen die anders zijn dan anderen • Heeft oog voor ieders kwaliteiten • Overziet consequenties van eigen gedrag (onaardig doen leidt ertoe dat iemand niet met je wil spelen) Omgaan met ruzie • Onderhandelt met een medeleerling over een oplossing bij ruzie • Vertelt bij navraag welk aandeel hij heeft gehad bij onenigheid • Gaat adequaat om met gevoelens van schuld/ spijt (probeert goed te maken) • Benoemt vormen van hulp bij ruzie tussen anderen (juf halen, compromis)	toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leerroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken. De volgende basisregels staan centraal in de school • We vertrouwen elkaar • We helpen elkaar • Niemand speelt de baas • Niemand lacht uit • Niemand doet zielig	

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod groep 8

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
Zelfbeeld De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren Geeft feedback op een prettige manier Reageert adequaat op opbouwende kritiek (doet er iets positiefs mee) Geeft zijn mening over een onderwerp uit het nieuws Een keuze maken Geeft de ander de tijd om over een keuze na te denken Voorspelt welke keuze een ander zal maken Zorgt voor extra informatie om een keuze te kunnen maken Geeft voor- en nadelen van snel en minder snel kiezen Opkomen voor jezelf Komt voor zichzelf op bij ongewenste aanrakingen/uitgingen Spreekt een volwassene aan (op adequate manier) op gemaakte afspraken Zoekt hulp wanneer een ander niet goed reageert op aangeven van grenzen Durft mening ook te geven als die anders is dan de rest van de groep Geeft een vriend(in) aan wat hij wel en niet fijn vindt in de vriendschap Omgaan met je beperking/stoornis Geeft verschillen in beperkingen/ stoornissen aan tussen hemzelf en anderen (druk, snel afgeleid, moeite met contact leggen) Maakt een reële inschatting van de schoolsoort waar hij naar toe kan gaan rekening houdend met zijn mogelijkheden Sociaal gedrag De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat “vertelt” gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets “vertellen”). Methode: Kanjertraining Deel : werkboek 3 en vertrouwensoefeningen De Kanjertraining bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in de klas goed te houden of te verbeteren. De Kanjertraining werkt met vier gedragstypen . Kinderen gedragen zich verschillend in bepaalde situaties. De meeste kinderen zijn te vertrouwen. Ze zijn vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Maar het kan ook doorslaan. Dan gedragen kinderen zich te meegaand uit angst; lachen elkaar uit ; of doen vervelend stoer. Aan de kinderen wordt het als volgt uitgelegd: De tijger (witte pet) is zichzelf, te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig en stoer. Het konijn (gele pet) doet zielig, trekt zich terug en doet bang Het aapje (rode pet) lacht uit, loopt mee, doet als een uitslover en maakt theater. De vlerk (zwarte pet) daagt uit, pest, zoekt ruzie en speelt de baas De sociaal emotionele ontwikkeling en de taalontwikkeling samen bepalen hoofdzakelijk of uw kind sociaal communicatief redzaam is. Hulpvragen hoef je niet in een mooie volzin te kunnen om het	60 min per week

conflictsituaties. Ervaringen delen • Voelt aan wat 'foute' grapjes zijn en stemt gedrag hierop af (niet meedoen) • Past informatie aan aan vertrouwde luisteraar • Geniet samen met anderen van een gedeeld succes • Valt iemand die iets vertelt niet in de rede met eigen ervaringen Aardig doen • Reageert vriendelijk bij minder leuk voorstel van de ander • Merkt het als een ander zich gekwetst voelt en stemt zijn gedrag hierop af • Zorgt dat hij een ander niet kwetst • Geeft zijn mening over 'wat hoort en wat niet hoort' • Komt op voor een leerling die in groepsverband gepest wordt Omgaan met ruzie • Benoemt wat hij bij een ruzie wel/geen acceptabel gedrag vindt • Bedenkt een compromis • Benoemt dat een meningsverschil niet tot ruzie hoeft te leiden • Benoemt hoe iemand die kritiek of een negatieve reactie krijgt zich kan voelen • Verwoordt beide standpunten bij ruzie tussen zijn partij en een tegenpartij • Voorkomt ruzie door de ander tijdig aan te geven dat hij te ver gaat • Bemiddelt bij een ruzie tussen anderen	toch te doen als het nodig is, maar als je een ander niet kunt uitleggen wat je bedoelt kan frustratie optreden. In dit deel van de leerroutes wordt echter met name de intentie beoordeeld en geoefend en bij het mondelinge taal leeroute wordt vooral naar het talig vermogen gekeken. De volgende basisregels staan centraal in de school • We vertrouwen elkaar • We helpen elkaar • Niemand speelt de baas • Niemand lacht uit • Niemand doet zielig	

Sociaal-emotionele ontwikkeling basis aanbod met specialistische zorg voor groep 8 (voor leerlingen met ASS)

Na te streven doelen	Middelen organisatie, pedagogisch en didactische aanpak	frequentie
Zelfbeeld De leerlingen leren met gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en grenzen en leren uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. Jezelf presenteren • Geeft feedback op een prettige manier • Reageert adequaat op opbouwende kritiek (doet er iets positiefs mee) • Geeft zijn mening over een onderwerp uit het nieuws Een keuze maken • Geeft de ander de tijd om over een keuze na te denken • Voorspelt welke keuze een ander zal maken • Zorgt voor extra informatie om een keuze te kunnen maken • Geeft voor- en nadelen van snel en minder snel kiezen Opkomen voor jezelf • Komt voor zichzelf op bij ongewenste aanrakingen/uitgingen • Spreekt een volwassene aan (op adequate manier) op gemaakte afspraken • Zoekt hulp wanneer een ander niet goed reageert op aangeven van grenzen • Durft mening ook te geven als die anders is dan de rest van de groep • Geeft een vriend(in) aan wat hij wel en niet fijn vindt in de vriendschap Omgaan met je beperking/stoornis • Geeft verschillen in beperkingen/ stoornissen aan tussen hemzelf en anderen (druk, snel afgeleid, moeite met contact leggen) • Maakt een reële inschatting van de schoolsoort waar hij naar toe kan gaan rekening houdend met zijn mogelijkheden Sociaal gedrag De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties. Ervaringen delen • Voelt aan wat 'foute' grapjes zijn en stemt gedrag hierop af (niet	De doelen staan los van de taalontwikkeling. Daar waar taal verwacht wordt (en waar staat "vertelt" gaat het niet om correct Nederlands. Non verbaal kan een kind ook iets "vertellen".) Extra aandacht / aanpak voor uw kind (indien nodig)	

meedoen) • Past informatie aan aan vertrouwde luisteraar • Geniet samen met anderen van een gedeeld succes • Valt iemand die iets vertelt niet in de rede met eigen ervaringen Aardig doen • Reageert vriendelijk bij minder leuk voorstel van de ander • Merkt het als een ander zich gekwetst voelt en stemt zijn gedrag hierop af • Zorgt dat hij een ander niet kwetst • Geeft zijn mening over 'wat hoort en wat niet hoort' • Komt op voor een leerling die in groepsverband gepest wordt Omgaan met ruzie • Benoemt wat hij bij een ruzie wel/geen acceptabel gedrag vindt • Bedenkt een compromis • Benoemt dat een meningsverschil niet tot ruzie hoeft te leiden • Benoemt hoe iemand die kritiek of een negatieve reactie krijgt zich kan voelen • Verwoordt beide standpunten bij ruzie tussen zijn partij en een tegenpartij • Voorkomt ruzie door de ander tijdig aan te geven dat hij te ver gaat • Bemiddelt bij een ruzie tussen anderen		